HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שואל פרק שלשה ועשרים שבת קנב.

על גיס הכסף. ממון יסורין: **על פירות.** כגון ריח מרדכי: **הכספים.** ליפלאנק"ש: **והנלעות.** שהן שומרין בני המעייס ומיותו של מדס וסוגרין בעדס: **אלו שוקיים.** שכאן של מדס נסמך עליהס: **נבי אחיהן.** מקום העשוי להמווכח שס לדוקים ובייתוסים[ס] עס ישראל במקרלות: **טור סנא.** הסר נעשה שלא כלומר לשמי לנן: **סחרוני גלידין.** סביבותיו של הר מלמו קרס כלומר שפמי וזקני הלבינו: **כלבוהי לא נבחין.** קולי לינו נשמע: **טחנוהי.** השיניס: **אדלא אבידנא בחישנא.** תמר מה שלא אבד ממני אלי מפשפש. מרוב זקנה אלי הולך אחוס ומנענע וגרמה כמי שמפקפק דיגר הגמגד לו: **מרבי טבא מסנא.** טוביס ד' הרבגיס של ימי בחרות מג' של זקנה שליך מסענע עס רגליו: **ווי לה.** חבל עליה כלומר יש לו להתאונן ולעעוק ווי ההולכת ואינה חוזרת: **לגינא דוורדא.** גר של וורד: **חילפי.** פורטי"ש: **דוק בכבי ותשכח בניגרי.** לכול הרבה ותמלא המלילה בפסיעותיך שיחזק כחך. דוק כמו מלכה מדקה (דניאל ז) לשון כוסס: **שרי שקיך.** פתח פיך: **גוזח.** סריס ולדוקי היס: **מסכא לקרחינא כמה הוי.** כמה מהלך יס מכאן עד הקרס. ולהקניטו על קרחתו נתכוון: **כמסכא גלוזניא.** כמו שמכאן על הסריס: **אמר ליה לדוקי נרחא קרחא נחרנצא.** שהקרח לקוח בחרנצ. נרחא קרחא הוא עז על שס שאינו מלובש בשער כראל קרוי קרחא: **אמר ליה.** רבי יהושע: **עיקרא שליפא.** שס שביליו עקורים ומתוקן לוקמין בשמנה: **חזייה.** לדוקי לרבי יהושע ללא סייס מסאניה: **קרחא מלוויגא.** תמה הקרח בחרוצה תמה נאת עמדי בחמיה: **אמר ליה רבי יהושע עיקרא שליפא חולחא.** תמה הסריס להקניטני ולהתווכח עמי בחת: **לא הקבלנו פניך.** לא בית הכסא רעות של סם ושל שחוק ושל פירות יפות[1] ביום שיזועו שומרי הבית והתעותו וגו' ביום שיזועו שומרי הבית אלו הכסלים והצלעות והתעותו אנשי החיל אלו שוקים ובטלו הטוחנות אלו שינים וחשכו הרואות בארובות אלו עינים א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה מ"ט לא אתית לבי אבידן א"ל טור תלג סחרוני גלידין כלבוהי לא נבחין טחנוהי לא טוחנין בי רב אמרי אדלא אבידנא בחישנא[ס] תניא רבי יוסי בר קיסמא אומר טבא תרי מתלת ווי לה לחדא דאזלא ולא אתיא מאי היא א"ר חסדא ינקותא כי אתא רב דימי אמר ינקותא כלילא דוורדא סבותא כלילא[ס] דחילפא תנא משמיה דרבי מאיר דוק בכבי ותשכח בניגרי שנאמר[2] ונשבע לחם ונהיה טובים ורעה לא ראינו א"ל שמואל לרב יהודה[ס] שיננא שרי שקיך ועייל לחמך עד ארבעין שנין מיכלא מעלי מכאן ואילך משתי מעלי א"ל ההוא גוזאה לר' יהושע בן קרחה מהכא לקרחינא כמה הוי א"ל כמהכא לגוזניא א"ל צדוקי ברחא קרחא בארבעה אמר ליה[ס] עיקרא שליפא בתמניא חזייה דלא סיים מסאניה א"ל דעל סום מלך דעל חמור בן חורין ודמנעלי בריגלוהי בר איניש דלא הא ולא הא דחפיר וקביר טב מיניה א"ל גוזא גוזא תלת אמרת לי תלת שמעת הדרת פנים זקן שמחת לב אשה[3] נחלת ה' בנים ברוך המקום שמנעך מכולם א"ל קרחא מצויינא אמר ליה עיקרא שליפא תוכחה א"ל רבי לר' שמעון בן חלפתא מפני מה לא הקבלנו פניך ברגל לא הקבלת פני. ודרך ענוה קאמר ליה: **סנעים.** קטנים נעשו גבוהים שזקנתי: **קרוצים.** נדמין לי כרמוקים: **שמיס נעשו לי שנא.** שלריך לחני מסענת: **משיס שנוס נניס.** לאבר תשמיס: ליענת תמרינא **קרוצים נעשו רחוקים.** מרוב חלשות של מדס כשמזקין לריך להרחיק רגליו זה מזה: **שחיו טוחן.** שחין בני מעיו טוחנין מכילתו: **קורקבן.** הוא המסס שקורין ניפפי"ל: **לל נעוס השיר.** כל קולות של שיר הויין ליה שוחה: **שדעתן של זקנים מסקנות.** דכתיב המלע בין טוב לרע ובזקנה מרובה קאמר: **מפרפטות.** ממקעות. כמו מגעל המרופט (לעיל דף קמג:): **מסכבדות.** כמו ומזניו הכבד (ישעיה י): **שטוף.** כמו קום שוטף במלחמה (ירמיה ח) להוט תמר הדבר ורוחף: **ועטע וקנים יקח.** וע"ל מדקאי קראי אהדדי מד מתוקס בחכמים ומד בזקני השוק: **מגבוה יירמו.** ירמיס הס הזקנים מגבשושים שבדרכים ומוחרים גבוהים הס: **פוהים.** פמדיס: **ויעלץ השקד.** לילן של שקדים ילין ויהיו בולטין וגיס שלו: **וו קליבוסת.** עלס של הנק"ל שהילך תקוע בו בולט ויולל מרוב תמות כמו: **ויסתבל החגב.** דומה עליו כסבל משל כבד: **ותפר האביונה.** תבטל התאוה חמדת תשמיס: **פסיק סידרא.** מסדר פרשיות של פסוקים: **נגיד ואיסנת.** רב: **חמדיה.** תאוותו: **וו אמה.** הס לל על פי גזרת המלך לל היתה רשויה להתאוות לה שהיא כחמת מלמה מיוס והכל רגיס לחמריס: **מדור לפי לבודו.** מדלל כתיב של בית העולס ס"מ כל אחד ואחד לבית המוכן לו: **נשער אחד.** אף כאן הכל מתיס בענין אחד: **שאדס עושה בילדותו.** רוב תשמיס: **משחירים פניו.** מתיס כמו: **שאין לו מנחמים.** אין לו מבליס שיהו לריכין לנחמו: **נמקומו.** במקוס שמת שס: כל

כדרך שהקבילו אבותי לאבותיך א"ל סלעים נעשו גבוהים קרובים נעשו רחוקים משתים נעשו שלש משים שלום בבית בטל:[4] וסגרו דלתים בשוק וגו' אלו נקביו של אדם בשפל קול המחנה בשביל קורקבן שאינו טוחן ויקום לקול הצפור שאפילו צפור מנערתו משנתו וישחו כל בנות השיר שאפילו[ס] (קול שירים ושירות) דומות עליו כשוחה ואף ברזילי הגלעדי אמר לדוד[5] בן שמנים שנה אנכי היום האדע בין טוב לרע מכאן שדעותן של זקנים משתנות אם יטעם עבדך את אשר אוכל ואת אשר אשתה מכאן ששפתותיהן של זקנים מתרפטות אם אשמע עוד בקול שרים ושרות מכאן שאזניהם של זקנים מתכבדות אמר רב ברזילי הגלעדי שקרא הוה דההיא אמתא דהויא בי רבי בת תשעין ותרתין שנין והות טעמא קידרא רבא אמר ברזילי הגלעדי שטוף בזמה הוה[ס] וכל השטוף בזמה[ס] זקנה קופצת עליו תניא רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר[ס] תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין חכמה נתוספת בהם שנאמר[6] בישישים חכמה ואורך ימים תבונה ועמי הארץ כל זמן שמזקינין טפשות נתוספת בהן שנאמר[7] מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח[8] גם מגבוה יירא שאפילו גבשושית קטנה דומה עליו כהרי הרים וחתחתים בדרך בשעה שמהלך בדרך נעשו[ס] לו[ס] תוהים וינאץ[ס] השקד זו קליבוסת ויסתבל החגב אלו עגבות ותפר האביונה זו חמדה רב כהנא הוה פסיק סידרא קמיה דרב כי מטא להאי קרא נגיד ואתנח אמר ש"מ בטל ליה חמדיה דרב אמר רב כהנא מאי דכתיב[9] כי הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בנים תנא אשה חמת מלא צואה ופיה מלא דם והכל רצין אחריה[8] כי הולך האדם אל בית עולמו א"ר יצחק[ס] מלמד שכל צדיק וצדיק נותנין לו מדור לפי כבודו משל למלך שנכנם הוא ועבדיו לעיר כשהן נכנסין כולן בשער אחד נכנסין כשהן לנין כל אחד ואחד נותנין לו מדור לפי כבודו ואמר רבי יצחק מאי דכתיב[10] כי הילדות והשחרות הבל דברים שאדם עושה בילדותו משחירים פניו לעת זקנתו[ס] ואמר רבי יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנאמר[11] אך בשרו עליו יכאב אמר רב חסדא נפשו של אדם מתאבלת עליו כל שבעה שנא' ונפשו עליו תאבל וכתיב[12] ויעש לאביו אבל שבעת ימים אמר רב יהודה[ס] מת שאין לו מנחמין הולכין[ל] בני אדם ויושבין במקומו ההוא דשכיב בשבבותיה דרב יהודה לא היו לו מנחמין כל

מסורת הש"ס

א) מס' ד"פ זוטא פ"י, ב) [פי' מיני קמטוסים ערוכין], ג) [ועיל נה. ברכות נו. עירובין נד. מגילה טו: כ"ה כד: כתובות יב: יד. נג. קדושין לב. גיטין עח: ק"ק יח. טו: ו:: כ"ב קנג: ע"ז מג: סנהדרין פ: כריתות יט: נדה יג. יח. כה.:], ד) [ל"ל לקיק עי' בעירין], ה) [ל"ל קול כריס וכמוס], ו) [תענית ה:], ז) [קנים ספ"ג ע"ס ובמפרש], ח) [מרגוס של ויחכל ותוס ערוך], ט) ע' מ"ק ויקרא פ' י"ח, י) [ב"מ פג.:], כ) ברכות יח: [ועיל יג.: נט"ס: שם המיוס והכוונים.

הגהות הב"ח

(א) גמ' נעשה לבו מוסיס מוסיס ויוסן השקד:

לעזי רש"י

ליפלאנק"ש [פלנק"ש]. כסלים (השרירים הפנימים של הירך סמוך לכליה). **אורטיא"ש.** סרפדים. **צינפי"ל.** הקיבה השלישית של מעלי גירה. הנק"א. ירך.

רבינו חננאל

א"ל קיסר לר' יהושע מ"ט **לא אתית לבי אבידן.** פי' בי אבידן, בית שמתקבצין שם החכמים ונושאין ונותנין בדיני כל אומה ולשון. השיבו ר' יהושע טור תלג, סחרוניה גלידין, כלבוהי לא נבחין, טחנוהי לא טחנן, בבי רב אמרי (או לא או דן פי' בו) [אדלא אבדן בחשנא]. ופירושו ההר כסהו שלג ודומה האדם להר, כלומר ראשו כיסתו השיבה, וסביבותיה שהן הלחיים נעשו גלידין והוא הקרח שנקרא גליד, והגרון והלשון אינן מרימין קול, ככי שהן השניים אינן טוחנין המאכל. אדלא אבדן בחשנא, כלומר הזקן שאינו מביט מה שבפניו מתיירא שמא יכה ראשו באבן או בכיוצא בה, וממשש בידו ונראה כאלו ממשש בדבר שאבד לו וזהו כמין ממשש הזקן מה שלא אבד. **טבי תרי מתלת.** פי' יותר הוא טוב המהלך על ב' רגליו מן הזקן שצריך משען כגון מקל או שבט להישען עליו והוא כמו רגל שלישי. **חבל על דאזלא ולא אתיא.** פי' בחברות הולכת כשיזקין האדם ואינה חוזרת אליו. **ינקותא כלילא דוורדי.** בחברות כיצד של וורד ריחו נודף, ושל זיקנה כתר של חילף שריחו מאוס. **דוק בכבי ותשכח בניגרי.** טחון בכבי בשיניים, כלומר אכול כדי שיהיה לך כח להלך ברגליך. א"ל ההוא גאוא, תתוך הערוה והוא סריס. א"ל לר' יהושע בן קרחה מהכא לקרחיניא כמה, ביקש להודיעו שהוא קרח והזכיר לו דברים כמליגיא. והשיבו ר' יהושע כמו הכא לגזניא, כלומר אתה גזוי. עוד אמר ליה ברחא קרחא בארבע, פי' (או) [ערוך] כבש גדול בד' כספים. השיבו ר' יהושע (הדברים מוכיחין שגם אילו דברי הסריס הם שבקשו להודיעו כי השלוף ביוקר יותר מן הקרח, ילמדנו רבינו), איקא שליפא בתמניא, פי' עור תיש נתוק ביצים בשמונה כספים, שמבקשין אותו לעשותו נודות של שמן. חזייה דלא מסיים מסאניה, פירוש ראהו יחף כו'. א"ל קרחה מצוי, פי' א"ל קרחה מריבה תחרחר, כדכתיב הן לריב ומצה וגו'. השיבו ר' יהושע תיש נתוק תוכחה, אינם דברי ריב אלא דברי תוכחה. **מפני מה לא הקבלנו פניך,** למה לא באת אלינו להתראות פנים. **מיכן ששפתותיהן של זקנים מתרפטות.** פי' מתרפטות, משתרבבות והוא מתרופפות אינם מתאמצת להסתם הפה בחזקה. **גבשושית,** פי' גב קטן של עפר. **קליבוסת,** פירוש (מן) [בין] הפקולקות, ומפורש באילו טרפות תרבא דאקליבוסתא. **ותפר האביונה** זו **חמדה,** כמו בטלה ממנו תאות אשה. **פי' טולניתא,** כמו על שאין בה ממש.

תורה אור השלם

1 בְּיוֹם שָׁיְזוּעוּ שֹׁמְרֵי הַבַּיִת
וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הַחָיִל
וּבָטְלוּ הַטּוֹחֲנוֹת כִּי מִעֵטוּ
וְחָשְׁכוּ הָרֹאוֹת בָּאֲרֻבּוֹת:
קהלת יב ג

2 כִּי עֲשֵׂה נַעֲשָׂה אֶת כָּל
הַדָּבָר אֲשֶׁר יָצָא מִפִּינוּ
לִקְטֹר לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם
וְהַסִּיךְ לָהּ נְסָכִים בַּאֲשֶׁר
עָשִׂינוּ אֲנַחְנוּ וַאֲבֹתֵינוּ
מִלְּבֵינוּ וְשָׂרֵינוּ בְּעָרֵי יְהוּדָה
וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלָם וַנִּשְׂבַּע
לֶחֶם וַנְּהִי טוֹבִים וְרָעָה
לֹא רָאִינוּ: ירמיהו מד יז

3 הִנֵּה נֶחְלַת יְיָ בָּנִים שָׂכָר
פְּרִי הַבָּטֶן: תהלים קכז ג

4 וְסָגְרוּ דְלָתַיִם בַּשּׁוּק
בִּשְׁפַל קוֹל הַטְּחֵנָה וְיָקוּם
לְקוֹל הַצִּפּוֹר וְיִשְׁחוּ כָּל
בְּנוֹת הַשִּׁיר: קהלת יב ד

5 בֶּן שִׁמְנִים שָׁנָה אָנֹכִי
הַיּוֹם הַאֵדַע בֵּין טוֹב לָרָע
אִם יִטְעַם עַבְדְּךָ אֶת אֲשֶׁר
אֹכַל וְאֶת אֲשֶׁר אֶשְׁתֶּה אִם
אֶשְׁמַע עוֹד בְּקוֹל שָׁרִים
וְשָׁרוֹת וְלָמָּה יִהְיֶה עַבְדְּךָ
עוֹד לְמַשָּׂא אֶל אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ: שמואל ב יט לו

6 בִּישִׁישִׁים חָכְמָה וְאֹרֶךְ
יָמִים תְּבוּנָה: איוב יב יב

7 מֵסִיר שָׂפָה לַנֶּאֱמָנִים
וְטַעַם זְקֵנִים יִקָּח:
איוב יב כ

8 גַּם מִגָּבֹהַּ יִרָּאוּ וְחִתְחִתִּים
בַּדָּרֶךְ וְיָנֵאץ הַשָּׁקֵד
וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב וְתָפֵר
הָאֲבִיוֹנָה כִּי הֹלֵךְ הָאָדָם
אֶל בֵּית עוֹלָמוֹ וְסָבְבוּ
בַשּׁוּק הַסֹּפְדִים:
קהלת יב ה

9 כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי הוּא
צִוָּה וַיַּעֲמֹד: תהלים לג ט

10 וְהָסֵר כַּעַס מִלִּבֶּךָ
וְהַעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׂרֶךָ כִּי
הַיַּלְדוּת וְהַשַּׁחֲרוּת הָבֶל:
קהלת יא י

11 אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב
וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאְבָל:
איוב יד כב

12 וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד
אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ
שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד
וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אֵבֶל שִׁבְעַת
יָמִים: בראשית נ י

רב נסים גאון

אמר לה סלעים נעשין גבוהים. כמו שנאמר אח"כ שאפילו גבשושית קטנה דומה עליו כהרי הרים. ושאר הענין פירשוהו במקצת ההגדה וכך אמרו, רחוקים נעשו קרובים אילין עיניא דהוון חמיאן מרחוק אף מקרוב ליתנון חמאן, קרובים נעשו רחוקים אילין אודניא דהוון שמעין בחד זמן כדו אף במאה זימנין ליתנון שמעין, ב' נעשו ג' חוטרא ותרין ריגליא, משים שלום בבית בטל זו תאוה שהיא מעלה שלום בין איש לאשתו.